

LEVEN
IN ORONGO

DE VEERKRACHT VAN EEN AIDSDORP IN KENIA

Aids is meer dan een ziekte. Aids is een ramp die duizenden gemeenschappen in Afrika ontwricht. Een voorbeeld daarvan is Orongo. Meer dan de helft van de dorpsbewoners is de afgelopen jaren aan de ziekte overleden. Toch weet de gemeenschap de tragedie te overleven en een toekomst op te bouwen.

TEKST: SJOERD WIELENGA

Orongo, een vredig dorpje in de buurt van Kisumu, de derde stad van Kenia, aan de oevers van het Victoriameer. „You are welcome“, zingen de kinderen die het Nederlandse bezoek tegemoet komen. En welkom voelen we ons, want nog maar net gearriveerd krijgen we al een maaltijd aangeboden.

Orongo is een opvallend rustig dorpje waar je bijna alleen vrouwen tegenkomt. Dat is niet raar als je weet dat aids de afgelopen jaren dit dorp heeft gehalveerd. Mannen die alleen achterbleven, vertrokken met de noorderzon. Weg uit Orongo, op zoek naar een nieuwe vrouw in een ander dorp. Nu bestaat het dorp vooral uit weduwen, die gemiddeld 25 (!) jaar zijn, en wezen.

Toch maakt de gemeenschap geen treurige indruk. De bewoners zijn vriendelijk en hartelijk en vertellen graag over hun leven hier. De uitgebreide maaltijd is er niet zomaar een. We krijgen een lunch met louter natuurlijke producten voorgeschoteld. Als typische Hollanders met de 'wat de boer niet kent dat vreet hij niet'-mentaliteit kijken we elkaar wat bedenkelijk aan. Maar die scepsis blijkt niet nodig. Het eten en drinken is niet alleen erg lekker, maar ook nog erg gezond.

De maaltijd is tekenend voor Orongo, waar de mensen optimaal leven van wat de natuur hun biedt. Landbouwwetenschapper Roger Sharland helpt de dorpsgemeenschap bij het verbouwen van een scala aan natuurlijke planten en kruiden. Zo weten de dorpingen met goede voeding het lichaam gezond te houden. En dat is hard nodig voor een bevolking waarvan zestig procent besmet is met hiv en velen aids hebben. De natuurproducten genezen mensen niet en

de 'aidsremmers' moeten worden blijven gebruikt. Maar de natuurlijke voeding geeft wel een impuls aan het immuunsysteem, zodat de weerstand op peil blijft. Dit voorkomt de noodzaak van dure medische zalftjes en kuren.

Aidsremmers worden gratis verstrekt door de overheid. Maar niet iedereen is in staat om deze af te halen, omdat vervoer naar het afgiftepunt bijvoorbeeld te duur is. De natuurlijke medicijnen spelen juist dan een belangrijke rol bij het op peil houden van het afweersysteem. Ook al zullen deze mensen hiermee niet genezen van aids, ze kunnen wel zelf iets doen om langer gezond te blijven.

SPOOR VAN ROUW

Vroeger werden de vrouwen van Orongo vaak pas weduwe als ze tussen de 65 en 80 jaar oud waren. Nu staan ze er al op jeugdige leeftijd alleen voor. Weduwen en wezen blijven achter in vaak schrijnende situaties. Niet alleen is er het verdriet om degene die overleden is, ook op materieel gebied valt er heel wat te verstouwen. Veel wezen in Afrika hebben geen weet van het erfrecht: zij hebben recht op huizen en eigendommen die hun ouders achterlaten. Maar in veel gevallen wordt de erfenis in beslag genomen door overige familieleden, zoals de ooms.

Doordat de erfenis hun is afgenomen, hebben tallozen van deze jongeren geen geld voor onderwijs of - als blijkt dat zij seropositief zijn - medische hulp. Ze moeten veel moeite doen om geld bij elkaar te sprokkelen voor medicijnen, als de dood hen al niet ingehaald heeft.

De positie van met name vrouwen is

zwak. Wanneer een vrouw trouwt, wordt ze automatisch eigendom van de familie van haar man. Wanneer deze overlijdt, kan ze toegewezen worden aan haar zwager (zie het portret van Betty). Als een vrouw dat niet wil, blijft ze berooid achter: ze heeft geen familie meer die voor haar zorgt. Voor mannen die hun vrouw verliezen, ligt de situatie anders: zij zoeken (en vinden vaak) snel een andere vrouw. Daarbij kunnen soms extreme leeftijdsverschillen optreden: een oude man die trouwt met een jong meisje.

Dergelijke situaties gingen aan Orongo niet voorbij. Dorpsbewoner Florence Gundo zag dat veel weduwen hun toevlucht zochten tot de drank. Het was voor haar reden om, samen met een aantal andere vrouwen, in 1999 de organisatie 'Orongo Orphans Children Home, counseling & bible' op te richten. Het doel: vrouwen leren wat hun rechten zijn. Florence Gundo deed haar kennis op in een workshop. Ze besloot de vrouwen in haar dorp te mobiliseren. „We begonnen vrouwen in kerken, scholen en zelfs tijdens begrafenissen te onderwijzen. Geleidelijk aan veranderde hun houding. Als een vrouw haar rechten kent, zal zij geen dingen doen die niet goed voor haar zijn.“

De organisatie helpt weduwen en wezen hun leven weer op te pakken. Meer dan vijftig weduwen en rond de driehonderd aidswezen krijgen nu hulp door dit project. Ze leren hier het maken van beeldhouwwerkjes, tassen en manden. Deze 'self-made'-producten worden verkocht, zodat op die manier in het levensonderhoud kan worden voorzien. De weduwen en wezen krijgen voorlichting over de rechten die ze hebben en de organisatie

IN HET KORT

- AFRIKAANSE GEMEENSCHAPPEN RAKEN STERK ONTWRICT DOORDAT AIDS VEEL SLACHTOFFERS MAAKT
- MET HULP VAN EENVOUDIGE PROJECTEN KUNNEN DE OVERLEVENDEN HUN LEVEN VAAK WEER OPPAKKEN
- DEZE PROJECTEN ZIJN GERICHT OP HERSTEL VAN DE GEMEENSCHAP EN VERSTERKING VAN DE ZELFREDZAAMHEID
- MICROKREDIET EN MICROVERZEKERINGEN ONDERSTEUNEN DE LOKALE ECONOMIE VAN AFRIKAANSE DORPEN

helpt vrouwen die in de clinch liggen met hun familie, bijvoorbeeld als het gaat om het ontegenen van bezittingen. Ook het geven

en wezenproject. En dat gaat verder dan het eigen dorp alleen. Florence: „Zelfs uit de omgeving komen mensen hier voor zorg.“

Het samenleven doet de gemeenschap goed. De pijn van het leven - zowel de vrouwen als de kinderen missen immers hun dierbaren - kan worden gedeeld. Maar ook het omgaan met hiv/aids, het geloof in God en de dingen van alledag. De bewoners leren weer op eigen benen te staan en goed voor zichzelf te zorgen.

En dat verandert de inwoners van Orongo. Jongeren leren zich te onthouden van

seksueel contact voor het huwelijk. Weduwen en wezen leren hun rechten kennen en voor zichzelf opkomen. Er wordt geld verdiend om in het levensonderhoud te voorzien en de goede voeding houdt mensen langer gezond.

De aidsepideemie teistert Afrika. Orongo is hier het levende voorbeeld van. Het vredige dorpje bij het Victoriameer is getekend door de ziekte en een medicijn voor genezing bestaat nog niet. Maar lokale, hoopgevende initiatieven zoals hier in Orongo geven de vele slachtoffers van de ramp weer uitzicht op een beter leven.

van voorlichting over de oorzaken van hiv en aids behoort tot de taken van dit weduwen-

DE BEWONERS LEREN WEER OP EIGEN BENEN TE STAAN

MICROVERZEKERINGEN IN DE STRIJD TEGEN AIDS

ZE WAS EEN SUCCESVOLLE JONGE ZAKENVROUW, VENNOOT VAN EEN VERZEKERINGSBEDRIJF IN NEDERLAND. MAAR NA EEN HALFJAAR VRIJWILLIGERSWERK IN AFRIKA GOOIDE HÉLÈNE VAN DER ROEST HET ROER OM. MET HAAR KENNIS UIT DE VERZEKERINGSWERELD ZET ZE NU MICROVERZEKERINGEN OP IN KENIA.

Hélène van der Roest raakt er niet over uitverteld. Afrika, het continent dat zij een aantal jaren geleden ontdekte en waarvoor ze Nederland verliet. „Afrikakoorts. Ik zal je zeggen: er is geen geneesmiddel voor.“ Maar hoe geweldig ze het land en haar bewoners ook vindt, ze kent als geen ander de schrijnende werkelijkheid van de aidsproblematiek, waarin armoede een belangrijke factor is. Met haar financiële inzicht wil ze deze armoede aanpakken in lokale gemeenschappen.

„Mijn zakelijkheid gebruik ik hier door heel praktisch te kijken wat nodig is, maar ook door te onderzoeken hoe projecten zichzelf kunnen bedruipen. Ik wil weten hoe vrouwen geholpen kunnen worden om hun gaven te gebruiken. Ik wil hun leren hoe ze dingen kunnen verbeteren zodat ze, ook als de hulpverleners weg zijn, tóch verder kunnen. Vaak is een kleine ondersteuning genoeg om hun eigenwaarde te geven en ze een stuk verder te helpen.“

MICRO INSURANCE

Om de armoede in lokale gemeenschappen te bestrijden, is Hélène nu druk bezig met een proefproject voor het opzetten van micro insurance, het verlengde van het microkrediet: kleinschalige verzekeringen die uitkeren bij bijvoorbeeld overlijden of een slechte oogst. En dat is hard nodig, weet de verzekeringsvrouw. „Bij overlijden is er geen begrafeniszekeringsverzekering om de kosten van begraven te dekken. De familie gaat rond in de gemeenschap en

bedelt enkele dagen voor een bijdrage in de kosten. Het kan soms weken duren voordat het juiste bedrag bij elkaar is gespaard om de overledene te begraven. In plaats van iedere keer een bijdrage te leveren, willen we de mensen leren dat geld in een fonds te storten en zo een verzekering te sparen, zodat de familie niet van alles hoeft te doen om geld te verzamelen.“

Hélène is overigens niet de vrouw die het de Afrikanen allemaal wel even zal vertellen. „Ik leer vaak meer van de Afrikanen dan zij van mij... Ze leren mij doorzettingsvermogen. Afrikanen hebben steeds weer de moed om in tegenslag overeind te krabbelen en weer opnieuw te beginnen, wetend dat de catastrofe zo weer kan plaatsvinden. Een positieve levenshouding en doorzettingsvermogen is een grote gave!“

De complete tekst van het interview met Hélène van der Roest is te vinden op michacursus.nl.

Hélène van der Roest werkt als projectcoördinator bij Food for the Hungry Sudan. Daar houdt zij zich bezig met de implementatie van educatieprojecten in de verschillende dorpen en met landbouwprojecten. Naast haar baan heeft Hélène met wat vrienden de donororganisatie InterAct opgezet. Die steunt, vrijwillig, kleinschalige projecten in Oost-Afrika en geeft advies voor projectimplementatie en financiële ondersteuning.

websites over *Sjoerd Wielenga in Kenia en over aids*

www.xistinchrist.nl/kenia
www.christenentegenaids.nl

MATELEDA OMBWAYO

Als ik het huisje van weduwe Mateleda Ombwayo (81) betreden heb, gaat ze eerst voor in gebed. Daarna vraagt ze: „Prijs de Heer?“ „Prijs de Heer!“ boots ik haar vreemde klanken na. Tijdens het korte samenzijn zal dit ritueel zich nog een paar keer herhalen.

BETTY TOM

Betty (29) is drager van aids en verloor haar man en kinderen. De traditie schreef een zwagerhuwelijk voor, maar ze hield niet van de broer van haar man en wilde hem niet besmetten. Na een periode van verstoting is ze weer opgenomen in de familie. „Ik heb geleerd dat vrouwen moeten opkomen voor hun rechten om zelfstandig te kunnen leven.“ Betty geeft nu voorlichting over aids/hiv aan de jeugd.

MOSES THE MIRACLE

Alleen gelaten door zijn moeder, opgegeven door artsen vonden de vrouwen van Orongo deze vondeling Moses in het ziekenhuis. Nu is hij opgenomen in de lokale gemeenschap en loopt hij als een van de vele wezen vrolijk rond in het dorp.

